

УДК 378.31+793.3

Лі Цзяці –

аспірант кафедри музичного мистецтва і хореографії
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
e-mail: natzor@ukr.net

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ПРОЕКТНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні вимоги до підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва достатньо високі, зорієнтовані на розвиток професійних компетентностей. Трансформація соціальних запитів на підготовку конкурентоспроможної, творчої, самостійної особистості спонукає освітян до перегляду сталих парадигм в системі освіти та її реформування. Цей процес вимагає теоретичного обґрунтування та практичного втілення оновлених методик фахової підготовки майбутніх учителів. Зазначимо, що проблема формування професійної компетентності педагога багатьма дослідниками розкривається через педагогічні вміння та особистісні якості у досягненні необхідного результату, тобто вона трактується як єдність теоретичних знань та досвіду з практичними вміннями вчителя [2]. Професійна компетентність учителя музики за визначенням В. Мішеченко охоплює широкий спектр культурологічних знань, розуміння специфіки музичного мистецтва, засвоєння основних закономірностей музики, оволодіння засобами втілення художніх образів у музичному виконавстві, застосування музики в художньо-виховній роботі зі школярами, оволодіння педагогічними методами та прийомками. Все це дозволяє здійснювати професійні функції. Однак, шлях мистецької освіти до впровадження інновацій, ставить перед майбутнім учителем нові вимоги. В новому законі «про Освіту» зазначається, що метою вищої освіти є набуття високого рівня як професійних, так і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань. Таким чином, фахова підготовка майбутнього учителя музики, має носити комплексний характер і реалізуватися шляхом залучення до самостійної роботи та творчої активності. Тобто, мова йде про властивість особистості робити вільний вибір у своєму професійному становленні.

Серед різноманітних методів комплексного впливу на студента значну роль відіграє використання методу проекту в професійно-педагогічній підготовці. Варто відмітити, особливу функцію використання методу проекту, яку виділяє В. Жадько. Автор зазначає, що участь у створення проекту, у

широкому розумінні, окреслює духовно-практичне середовище освітянина, спонукає його до самоосвіти, активної участі у шкільному житті та, найважливіше, спонукає до творчої діяльності. Таким чином, актуалізується проблема проектування моделі експериментальної методики формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базовими для розробки та обґрунтування моделі формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики стали дослідження присвячені проблемам пошуку нових концептуальних підходів до професійної підготовки (Г. М. Падалка, О. Є. Реброва, Т. Й. Рейзенкінд, Н. А. Сегеда); роботи пов'язані з формуванням фахової компетентності (М. А. Михаськова, Є. М. Проворова, М. О. Шевчук, Н. Л. Цюлюпа) та ін; роботи пов'язані з використанням проектних технологій у підготовці майбутніх учителів музики Н. К. Білової, О. Р. Новської, Ю. В. Локарева. Особливу увагу приділено дослідженню І. А. Радецької, в якій опрацьована модель формування художньо-проектних умінь учителів трудового навчання. У побудові моделі авторка спирається на принципи евристичної дидактики й представляє її п'ятьма основними блоками: організаційно-управлінським, мотиваційно-цільовим, евристично-технологічним, особистісно-якісним та рефлексійно-оцінювальним. Враховуючи, що дана модель має свій зміст, який пов'язаний зі специфікою підготовки учителів трудового навчання, вважаємо доцільним урахування даного теоретичного досвіду.

Мета статті – обґрунтування моделі формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження зазначеної проблеми вимагає детального теоретичного осмислення й аналізу поняття «модель формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики». Створюючи таку теоретичну модуль, ми зможемо відтворити структуру, властивості, взаємозв'язки й відношення між елементами досліджуваного процесу. За висловленням О. П. Рудницької, модель – це штучна система, яка з певною

точністю, відображає властивість об'єкту, що досліджується. Автор виділяє два типи моделей: як зразок для повторення та як заміник об'єкта для спрощення його дослідження. В нашому випадку відповідає другий тип. Кожна модель повинна фіксувати найголовніші риси об'єкта вивчення, оскільки дрібні фактори та зайва деталізація, другорядні явища ускладнюють її вивчення.

Особливості розробки моделей в педагогічній науці розкривали О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін. Науковці зазначають, що підготовка до професійної педагогічної діяльності складається із множини складних процесів, більшість з яких піддається моделюванню і сприяє вдосконаленню цієї діяльності та покращення якості педагогічної освіти.

Особливістю моделювання педагогічної освіти є те, що модель майбутнього стану невизначена, багатогранна та змінюється на шляху досягнення мети. У педагогічній освіті пріоритет надається свободі вибору педагогом моделей навчання з урахуванням особистісних властивостей, відмінностей у наукових традиціях, форм організації педагогічного процесу [1]. Цікавим є спостереження науковців про те, що дидактичні пошуки у сфері побудови навчального процесу відображають розгортання двох типів науково-педагогічної свідомості: технократичної і гуманістичної. Перший розглядає учіння як тотально конструйований процес з жорстко запланованими, фіксованими результатами, орієнтує студентів на засвоєння заданих зразків, на наслідування чітко визначених еталонів. Другий – на створення моделі, яка орієнтує студентів на самостійне засвоєння нового досвіду з неочевидними результатами, на розвиток і саморозвиток своїх пізнавальних, творчих та особистісних можливостей. Для розробки нашої моделі відзначимо пріоритет другої.

Моделі повинні мати прогностичний характер, який передбачає врахування не тільки сучасних, але й майбутніх потреб суспільства та перспективні вимоги до підготовки нової генерації педагогів. Тобто, у професійній підготовці вчителя увага має акцентуватися на формування вмінь та навичок гуманізації шкільного середовища, гармонізації його взаємин із суспільством.

Як зазначає О. Є. Реброва у педагогічних дослідженнях з методики мистецького навчання часто використовують моделі організаційно-методичної системи, яка відображає етапи формування певної якості, або навичок, педагогічні умови, методи тощо.

При розробці моделі важливо враховувати подвійне завдання яке полягає з одного боку в

удосконаленні підготовки майбутнього учителя музики, а з другого самої професії педагога-музиканта. Як відомо, модель завжди виступає як аналогія і є проміжною ланкою між запропонованими теоретичними положеннями щодо вибраної проблеми та їх перевіркою у реальному педагогічному процесі. За допомогою моделі можна відрізнити рівень і якість підготовки фахівців.

Ґрунтуючись на теоретичних напрацюваннях і власному науково-педагогічному досвіді, ми керувались такими вимогами, до процесу формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики: – вчитель має бути підготовлений до застосування методу проекту для створення умов художньо-естетичного та особистісного розвитку учнів; – учитель музики має вміти здійснювати перетворювальну педагогічну дію: від опанування учнями знаннями, уміннями та навичками з музичного мистецтва до формування їхніх життєвих компетенцій; – учитель повинен прагнути до особистісно-професійного розвитку в процесі опанування художньо-проектними уміннями; – учитель має здійснювати комплексний вплив на творчий потенціал учнів, оскільки художньо-проектні уміння є категорією як теорії діяльності, так і теорії розвитку особистості у їхньому взаємозв'язку; – враховувати, що формування художньо-проектних умінь, з одного боку – це процес, а з іншого – результат. Саме тому, студентів необхідно включати в проектну діяльність, яка вимагає застосування художньо-проектних умінь; – здійснювати процес формування художньо-проектних умінь на засадах інтеграції різних видів мистецтва та їхніх художньо-образних засобів виразності; – враховувати те, що основою художньо-проектних умінь майбутнього вчителя музики є взаємозв'язок творчої проектної діяльності, фахових компетентностей та особистісних якостей; – активізувати процес застосування набутих художньо-проектних умінь в проектній діяльності з учнями під час проходження педагогічної практики; – залучати до художньо-проектної діяльності як з однокурсників, так і учнів у школі на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками проекту.

У процесі розробки моделі формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики, враховувалися основні аспекти процесу фахової підготовки на мистецьких факультетах: цілі та завдання, навчальний ресурс, організаційні форми і засоби навчання, технічне забезпечення, види контролю якості навчання. Передбачалося, що ефективність формування художньо-проектних умінь повною мірою реалізується лише за

умови встановлення зв'язків зі змістовим ресурсом фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Відповідно, було визначено декілька векторів процесу навчання студентів на музично-педагогічних факультетах, в яких доцільно застосовувати метод проекту. Основний навчальний ресурс – це дисципліни музично-педагогічного, методично-практичного циклу (курси з методики музичного виховання, практикуми, тренінги, педагогічної практика у школі) Доцільно впроваджувати в навчальних процес тренінги

та спецкурси на яких здійснюється ознайомлення з інноваційними підходами до змісту музичної освіти та підготовка до створення та впровадження музично-просвітницьких проектів. Даний вибір навчального ресурсу пов'язаний з потужним виховним і розвиваючим потенціалом художньо-педагогічної інформації та форм її опрацювання.

Виділяючи основні блоки нашої моделі, ми спиралися на визначення складових за В. Ягуповим, який зазначає, що модель має визначати цілі, основи організації у проведенні

МЕТА: формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики

ГУМАНІСТИЧНА ПАРАДИГМА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БЛОК		ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ: компетентнісний, консолідаційний, культурологічний, організаційно-інноваційний, кооперативно-діяльнісний		- Стимуляція мотиваційно-усвідомленого ставлення до оволодіння художньо-проектними уміньми як практично значущими для опанування майбутньою професією; - поетапне впровадження та моніторинг якості мистецьких проектів різних за формою, типологічною ознакою, домінуючим видом діяльності, кількістю учасників, метою та завданнями; - Збагачення досвіду організації та проведення мистецьких проектів в загальноосвітніх навчальних закладах, під час проходження педагогічної практики; - Забезпечення цілісності змістової концепції мистецького проекту в єдності музичних, поетичних та художніх характеристик; - Застосування елементів кооперативного навчання та суб'єкт-суб'єктної взаємодії між всіма учасниками проектної діяльності.	
Художньо-педагогічні принципи: -- - поліфункціональності художньої творчості студентів та багатоваріантності у використанні смислового поля художніх образів у змістовому наповненні проектів; - особистісної соціалізації студентів у процесі створення суспільно-корисних мистецьких проектів; - відкритості та культуровідповідності; - інтеграції змісту фахових дисциплін з метою створення цілісної художньо-драматургічної концепції проекту; - інноваційності в організації художньо-проектної діяльності.			

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БЛОК				
ФУНКЦІЇ	оцінна	Операційно-прогностична	комунікативна	моделювальна
КОМПОНЕНТИ	ОПЕРАЦІЙНИЙ	ПРОДУКТИВНО-ТВОРЧИЙ	ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ	СИНТЕЗУЮЧИЙ

ФОРМУВАЛЬНИЙ БЛОК			НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС 1. Дисципліни музично-педагогічного циклу; 2. Спецкурс: «Мистецтво художньо-проектної діяльності педагога»; 3. Педагогічна практика.
ЕТАПИ	ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ	МЕТОДИ	
Підготовчий	Формування методично-прогностичних та ціннісно-вибіркових умінь	бесіда, інтерв'ю, тестування, спостереження, модифікація, дискусія.	
Планувально-технологічний	Формування технологічно-процесуальних та парсипативно-комунікативних умінь	активної комунікації, проблемно-пошукової, конструктивного та активного слухання, мозкової атаки, фасилітованої дискусії	
Змістово-практичний	Формування інтегративних та композиційно-драматургічних умінь	мозкового штурму, контрольних запитань, фокальних об'єктів, гірлянди випадковостей та асоціацій.	
Результативний	Формування продуктивно-творчих та рефлексивно-аналітичних умінь	організації творчих міні проектів, модифікації та оцінного судження, рефлексії.	

РЕЗУЛЬТАТИВНО-ОЦІНЮВАЛЬНИЙ БЛОК
Моніторинг формування художньо-проектних умінь

РЕЗУЛЬТАТ: підвищення рівня сформованості художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики; навчально-методичний ресурс для формування художньо-проектних умінь.

освітньо-виховних заходів. Автор виділяє такі складові моделі як: цільова, стимулювально-мотиваційна, змістовна, процесуальна, контроль-регулятивна, оцінково-результативна, суб'єкт-суб'єктна [5]. Враховуючи вищевказані складові ми розробили модель формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики, яка складається з чотирьох блоків: теоретико-методологічного, проектувально-технологічного, формувального та контроль-оцінювального.

У перший теоретико-методологічний блок включено методологічна база дослідження процесу формування художньо-проектних умінь. У даному блоці відображено гуманістичну парадигму як основу мистецької освіти та підготовки майбутніх учителів; методологічні підходи, відповідно до яких здійснювалось дослідження; художньо-педагогічні принципи, що зорієнтовані на мету моделі яку розробляємо, вони конкретизують та опосередковують вибір змісту, форм і методів процесу формування художньо-проектних умінь та координують діяльність як викладача так і студентів.

У проектувально-технологічному блоці моделі представлено класифікацію характерних функцій художньо-проектних умінь та компонентну структуру. Варто відмітити, що обґрунтування структурних компонентів обумовило заздалегідь виявлені функції, характерні певній групі художньо-проектних умінь. Оскільки художньо-проектні уміння мають багатофункціональний характер проявів, ми виділили чотири типи: прогностично-аналітичний, комунікативний, моделювальний та оцінний. Відповідно, до зазначеної класифікації було обґрунтовано структуру формування художньо-проектних умінь, яка складається з чотирьох компонентів: операційного, організаційного, синтезуючого, продуктивно-творчого.

У наступному, формувальному блоці представлена методична система формування художньо-проектних умінь, яка складається з етапів, цілі та завдань, методів, навчального ресурсу, організаційних форм та засобів. Процес формування художньо-проектних умінь розподіляється на чотири етапи: введення в тему та актуалізації опорних знань; планування та співпраці; дослідження та інтерпретації; оформлення та оцінка результатів. Кожен з етапів має відповідні цілі та завдання і забезпечує поступовість включення студентів у навчально-творчий процес створення і розробки проектів. На кожному етапі ставилися відповідні цілі та завдання пов'язані з формування певної групи художньо-проектних умінь. Так, на першому етапі це формування методично-

прогностичних та рефлексивно-аналітичних умінь; на другому – технологічно-процесуальних та персипативно-комунікативних умінь; третій етап спрямований на формування інтегративних та художньо-ціннісних умінь і на четвертому етапі – це формування продуктивно-творчих та композиційно-драматургічних умінь майбутніх учителів музики.

Однак, враховуючи цілісність освітнього процесу та педагогічних впливів, варто зазначити, що вплив на формування художньо-проектних умінь відбувається комплексно, просто на певному етапі акцентується увага на формуванні певної групи умінь. До кожного з етапів підібрані відповідні методи здатні ефективно впливати на реалізацію зазначеної цілі та завдань. Доповнюють опрацьовану методичну систему певний навчальний ресурс та відповідні організаційні форми та засоби роботи зі студентами.

Результативно-оцінювальний блок моделі поданий з метою оцінювання методичної системи формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики на кожному з етапів експериментального дослідження і передбачав моніторинг якості цього процесу: вхідний (перед проведенням формувального експерименту), поточний (після другого етапу формувального експерименту) та підсумковий.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Високий рівень художньо-проектних умінь зумовлює підвищення фахового, професійно-педагогічного та особистісного розвитку майбутніх учителів музики. Зокрема, готує їх до впровадження інноваційних художньо-педагогічних технологій на уроках музики. Результатом проектування моделі є впровадження методичної системи формування художньо-проектних умінь у педагогічний процес.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки // Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія / Авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін. / За заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк: Вид. 2-е, доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 8–29.
2. Карпова Л. Г. Сутність професійної підготовки викладача / Л. Г. Карпова // Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції –Харків: ОВС, 2002. – 164 с.
3. Локарева Ю. В. Формування творчо-проектних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі музично-теоретичної

підготовки / Юлія Валеріанівна Локарева // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. кол.: В. Ф. Черкасов та ін. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – Вип. 147. – С. 162–166.

4. Міshedченко В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя музики в умовах вищого навчального закладу / В. Міshedченко. Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2012. – Випуск 6. – Частина 1. – С. 251–257.

5. Радецька І. А. Формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів трудового навчання / І. А. Радецька // Педагогічний дискурс. – 2009. – Вип.5. – С. 173–182.

REFERENCES

1. Dubaseniuk, O. A. (2008). *Kontseptualni modeli pedahohichnoyi osvity: naukovi poshuky ta zdobutky*. [Conceptual models of pedagogical education: scientific search and achievements]. Zhytomyr.

2. Karpova, L. H. (2002). *Sutnist profesiinoyi pidhotovky vykladacha*. [Essence of university teacher professional training]. Kyiv.

3. Lokareva, Yu. V. (2016). *Formuvannia tvorcho-proektyvnykh umin maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi muzychno-teoretychnoyi pidhotovky*. [Development of creative and

projective skills of future music teachers in the course of musical and theoretical training]. Kirovograd.

4. Mishedchenko, V. (2012). *Formuvannia profesiinoyi kompetentnosti maibutnioho vchytelia muzyky v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu*. [Development of future music teacher's professional competency in conditions of higher educational establishment]. Uman.

5. Radetska, I. A. (2009). *Formuvannia khudozhnio-proektyvnykh umin maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia*. [Development of artistic and projective skills of future labour teachers]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛІ Цзяці – аспірант кафедри музичного мистецтва і хореографії Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Наукові інтереси: теорія та методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LI Jiaqi – postgraduate student of the department of musical art and choreography of Southukrainian National Pedagogical university named after K. D. Ushynskyi.

Circle of scientific interests: theory and methods of training future musical art teachers.

Дата надходження рукопису 24. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. М. Ткаченко.

УДК 371.134+781.1+781.68

ЧЕНЬ Цицизянь –

аспірант кафедри музикального мистецтва і хореографії Южноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського
e-mail: pednauk@gmail.com

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ЦЕЛОСТНОГО ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О МУЗЫКАЛЬНОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ У БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ

Постановка проблемы и обоснование ее актуальности. Для профессиональной деятельности учителя музыки большое значение имеет его умение исполнять музыкальное произведение на высоком художественном уровне. Поэтому в педагогических вузах уделяется особое внимание исполнительской – вокальной и инструментальной – подготовке будущего педагога. Естественно, что для музыканта-педагога, выступающего в роли исполнителя актуальны многие специфические проблемы искусства музыкальной интерпретации.

Одна из таких универсальных проблем – составление музыкантом-интерпретатором целостного представления об исполняемом

музыкальном произведении. Очевидно, что именно целостное представление служит главной предпосылкой успешного звукового воплощения произведения, то есть – основой конкретной исполнительской концепции.

Анализ последних исследований и публикаций. В формулировке, которая принята нами, проблема формирования у музыкантов целостного представления о музыкальном произведении ставится крайне редко. Обычно она рассматривается в контексте других актуальных для музыкальной педагогики проблем, как например: проблема сущности явления музыкальной интерпретации (Р. Ингарден, М. Каган, Н. Корыхалова, В. Москаленко, Г. Шаповалова